

ГЛАС НАРОДА.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вредн. — Дописи се пишу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жит сваки пут.

БРОЈ 10.

У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 11. МАРТА 1873.

ГОДИНА III.

ХАРТИЈА, КЊИГА, СЛОВА.

Историја је хартије скопчана са историјом човечанства. Шта би била штампарија без хартије? Грдна култура јевропска, што је видимо у науци, вештини и индустрији тешко да би била таква као што јест, да није било хартије; јер хартија је први огроман телеграф, којим су се народи на земљи једно другом лаким начином приближили, мисли и открићења једно другом саопћавајући. Трошење хартије јест мерило природно духовном напретку једнога народа, као што је железно величини заната, трговине и обрта и — што казао Либиг — као што казује годишње трошење сапуна опће стање културе једнога народа. Али неје увек било као што је данас, нити се за малу цену могло доћи до књиге као што данас можеш за мало новаца добити пун амбар мисли.

Окренимо се у прошлост један часак па ћемо видети да историја хартије заједно ступа са развиконом духа човечанскога. Пре него што се образовао језик, неје била нужна хартија. Кад се човек пак подигао из дивљега стања, кад је себи језик образовао, кад је својим мислима облик дао, онда тај облик тражио је за се шире поље него што је усмено споразумевање. По унутрашњој својој природи мишљаше човек већ на вечност те хоће „збитија“ својега живота пријатељу и потомству да саопћи. Он изуме за језик слова. Наскоро постапе слова мерило образовању језика и духовном стању човечанском. „Жива ријеч и писана ријеч јесу она два тајна пута, којима се очитује дух. Ријеч и писмо јесу упућен дух. Он производ свога дјеловања т. ј. своје мисли очитује што гласом, што сликом, у које завија се; па на колико слика даље допире од гласа, на толико дух човјечји дјелује на даље писмом него ријечју или говором. Жива ријеч веже духовно само шаку људи у притомности времена и близини простора, а писана ријеч, срушивши зидове мед часом и простором, спаја духове људства цијеле земље, духове прошлости с души садашњости и будућности у једну опћину. Писаном ријечју дотакну се дух Платонов с Фициновим, Давидов с Ђорђевићевим и Кохановским“ *) Ми прелазимо сад на

*) Види Pismo Slovjensko od Dr. Račkoga

хартију, обилазећи како је некад фигуративно писмо било па после се тек фонетичко развило. Прво је перо којим су писали Вавилонци, Кинези и други стари народи било длето, којим су у камен и цигљу — прву хартију урезивали своје мисли. Доцније је била хартија дрвене табле премазане воском, по којем се писало. После се писало на кожи, на палмовом лишћу, на лици од дрвета н. пр. од липе. Римљани зову лезу „liber“ те отуда се назове и књига „liber“. За Александра великога поче се писати на папиру, од куд се и данас зове папир. Папир то је рашће налик на нашу трску и од унутрашње кожице њене правила се хартија. Ово рашће расте најбоље у Мисиру и један кнез мисирски хвалио се да има толико папира да од ту да може издржавати читаву војску. Изналазак те хартије учинио је да се више књига писало. Тада почеше скупљати књиге у књижнице и краљ мисирски Птолемеј II. напитао се са Евменом краљем пергамским који ће већу књижницу имати. Завист је Птолемеја II. тако расла против Евмена, да је извоз папира забранио из своје земље у Пергам; те тим пергамски становници несуде знали шта да раде без папира. У тој нужди изуме неко другу хартију око 200 године у Пергаму граду од животињске коже, те је и назову по том граду пергамен. Ово је још савршенија хартија. Напоследку изуму Арапи хартију од памука, која је најналичнија нашој данашњој хартији. Та је хартија врло мекана и трошна, да се по њој само кичицом могло писати. Око 1270. године поче се од кудеље и лана хартија чинити и прва фабрика за хартију би заграђена око 1390 године у Ниренбергу. Доцније су ту хартију са свим усавршили кад је почеше чинити од којекаких крпелина. На последку изуму и машине за прављење хартије и данас има хиљадама таквих машина у Јевропи, које годишње издаду 500 милиона фуната хартије у вредности од 66 милиона талира. И тако је историја хартије историја човечанства. За кратко време силне књижнице напунише се књигама. Данас лете вести из најдаљих крајева сваки дан на све стране у хиљадама новина, те се тим народи приближују једно другом и све већма осећају да су једна породица. Слова и хартија отворила су очи

свету, пробудила су дух и њезин је дакле изналазак од неизмерна замашаја по напредак чевечанства.

Ш т а м п а.

Значај слова и хартије не би био од толике важности да неје штампе. Први који је слова салио за штампање око 1440. звао се Јован Гутенберг (родио се 1397 а умрљо 1468.). Он је тим заслужио да се његово име док је света са највећим поштовањем спомиње, јер после изналаска слова највећи је изналазак штампе. Штампа доприноси да се знање и образовање и у најниже таване народа распростре. У штампи нам је јемство, да човечанство никад више не може допасти варварства. Ако се несрећа и деси да изгори једна књижица или варвари да је распу, то надругим крајевима света гмижу књижице у којима се налазе књиге, које су се налазиле и у оној сагорелој или расутој од варвара. Штампа је велики покрет учинила у људству. Осим других изналазака и реформације, коју је Лутер покренуо, најглавнији је ступ, који дели средњи век од новог штампана. Као што се стари век свршује разорењем римскога западнога царства а средњи век се опет њим почиње, тако је у прав штампана најзвизенији ступ на граници средњег а новог света.

Овде имамо забележити и име једнога папе римскога, који се звао Александар VI. и који је наскоро после изналаска штампе завео цензуру. Цензура је таки завод који мисли човјечије угушује и не да им да штампом на светлост изиду. Природно је право свакога човека да може своје мисли, своје назоре и своје уверење јавно пред светом исказати и то право први је повредио исказатио несретник, споменути папа.

Штампа у Срба

Пошто је педесет година прошло какоје штампање књига измишљено, почеше и у нашим крајевима штампати књиге. Прва књига што је у нашим крајевима штампана јест Октоих од четвртога гласа, који је штампана војвода Зетски Ђурађ Црнојевић године 1494 (дакле пуних седамдесет година пре него у Русији). Та је књига штампана на Ободу граду у Црној Гори. Осим Црне горе и Млетака књиге наше штампане су у Скадру, Београду, Мрешиној Цреви, Горажду и Рујну. Родољуби који су трошае давали за штампање књига били су: Ђурађ Црнојевић, Божидар Вуковић и његов син Вићентије, Божидар Горажданин, Јероним Загуровић, Радиша Дмитровић, Тројан Гундулић. Они који су се трудили око штампања српских књига ови су: Макарије јеромонах Црногорац, Пахомије јеромонах Црногорац, Ђорђе Љубавић из Горажда и брат му јеромонах Теодор, Радоје Ђакон, Мардарије јеромонах и Теодор и други још.

Ми ћемо овде још укратко споменути и додиринути живот Божидара Вуковића, колико се о њему зна јер он беше највећи мецена српски тадашњег времена.

Божидар Вуковић родио се око год. 1460 — 1470 у

Подгорици у Херцеговини. Он је одлоче Вука деспота српскога. Кад Турци завладаше Маћедонијом, кад освојише Скадар и већи део Албаније и Херцеговине, остави Божидар своју „богату баштину“ и оде у Млетке. „Ту би био могао као рођени војвода велике части обнашати, да се није одрекао сваке таште славе, и посветио сав свој живот свому народу“. У Млецима подигне он прву словенску штампарију. Ту је радио у својој штампарији од године 1519 — 1529 штампати многе књиге за своју цркву. Велика тежња за својом отацбином нагони га да се врати у милу Херцеговину и у Горажду своју штампарију смести.

Ту је неко време радио, док га неје сила турска нагонила да се у Млетке опет поврати где и умре 1540 године. Божидар је био велики родољуб, јер он је велики део својега имања потрошио штампати књиге „на корист свога рода и на уздржање цркве и народности“. Његове су књиге биле једино благо српскога народа православне цркве. И данас се још налази у свакој скоро цркви православној по која књига из Божидареве штампарије. Штампати књиге Божидар кад су турци српске земље поплавили те кад је и велика оскудица у књигама била, одржао је он словенски језик у књигама а с њиме и православну веру сачувао. Ово је лепо схватио Доситије Обрадовић у својој књизи која се зове „Етика“: „Нек учини љубов наша чудо и нека воздигне из гроба заборављена благо име Божидара Подгоричанина, који при паденију последње славе српске, то јест Херцеговине, даде од свога имјенија у Млеци сочинити штампу, и различне црквене штампати књиге. И тако с крпким својим добродетељним раменом подупре и сачува од паденија како благочестије тако и име рода свога. Устани! о устани! и обнови се и процветај предраго име Божидару! Благодарност потомака твоји, не ће остати име твоје истљенију. Радуј се благодјетелна, отеческа блага душо! ти ниси умрла. Зашто има и сад Божидаревића, који по стопама твојима ступати желе!“ —

Његов син Вићентије испуни му последњу жељу те му тело пренесе у милу отацбину.

Саставио
Ј. Ж.

УСТАВ И УСТАНОВЕ У УГАРСКОЈ.

II.

Рекосмо да има држава којима не влада никакви владалац. Таке државе зову се републике. У Европи је сада већ три републике: Француска, Швајцарска и ево од неколико дана Шпањолска. У целоме свету је највећа и најсилнија република: Уједињене државе Северне Америке. У Швајцарској републици доноси скупштина законе, а извршује законе на 3 године изабрани и из 7 саветника састављени савет. У Француској и Шпањол-

ској је прелазно доба. У Америци доноси законе такође скупштина (конгрес) а за извршавање тих закона бирају тамо једнога председника на 4 године дана.

Имају даље и такве државе којима је на челу владалац па се тај зове цар, краљ, кнез или ерцег. Ове државе зову се монархије т. ј. државе у којима појединац влада те се по називу свога владаноца зову разним именом: царевином (аустријска, руска, турска цар.) краљевином: (угарска, енглеска, талијанска, белгијска краљев.) кнежевином: (српска и румунска кнеж.) ерцеговином: (баденска, готска ерцеговина.)

Као што данас стоји свет више имају држава што су монархије, али и те се разликују једна од друге.

Имају монархија у којима владалац врши државну власт сам собом независно. Он даје, он извршује законе, и није у том свом послу ничим ограничен и сужен. Држављани што живе у тој држави немају речи у државним пословима, њихово је само да слушају што се заповеди и ништа више. Овака држава са неограниченим владаноцем зове се апсолутна монархија. У Европи је апсолутна монархија Русија и Турска.

Али имаде и монархија, у којима не може владалац да ради све по својој вољи, него је и он ограничен у својој власти неким извесним границама, а наиме он може да доноси законе само уз учешће извесног дела грађана. Овака монархија зове се ограничена или уставна монархија. Оваких држава има у Европи највише. И Угарска је била увек уставна монархија ако и не онако као што се то данас узима.

Али међу уставним монархијама има разлике. У неким имају грађани већег уплива на земаљске послове него другде. Наиме је врло важна тако звана уставна представничка монархија. У овој монархији је то главно што народ, или боље рећи становници у држави, бирају себи представнике или посланике, који састав се на одређеном месту у скупштину и сабор утврђују нове законе, а осим тога пазе и на то, да ли се донесени закони извршују онако као што ваља. Ти посланици, које је изабрао народ, раде у име народа. Обично се бирају на краће време (н. пр, на 3 године) а то бива за то, да кад ти посланици не би радили у име народа онако као што народ мисли и жели, не би радили у корист земље, да би народ могао да изабере друге и да би могао тако утицати на државне послове. —

За то и јесте уставна представничка држава такви државни облик за који се мисли, да у мирним околностима даје државним грађанима највише права — између свију други монархија. И Угарска је од 1848 год. амо така монархија.

Било сад да је држава по свом облику неограничена, било да је уставна, свуда претставља владалац државну власт, у њему је државна снага тако рећи оличена. Он се као такви узвисио величином свога престола и положаја над народом, те му с тога

и придевају име: „Величанство!“ Његов лик је на кованом новцу, он представља државу на прама страним државама, он је врховни заповедник војсци. У неограниченим монархијама он је господар и самодржац, доноси и врши законе, али и у уставним државама обављају се државни послови у његово име. Закони које донесе земаљски сабор само су онда прави и важећи закони кад их владалац одобри, или као што се рече посвети. У његово се име ти закони извршују.

Бива, да или земља бира себи владаноца или да владалац дође на владу, на престо по наслеђу, као што оно деца наследе баштину својих родитеља. У старија времена био је обичај да се бирају владаноци, сада је где год имају владаноци утврђено је наслеђе, тако да престо прелази у једној извесној породици, са колена на колена.

Но владалац, да би могао да врши у лицу му у средсређену државну власт, бира себи саветнике с којима се светује и који му помажу да влада. Ови саветници зову се обично земаљска влада. Они су највиша власт у земљи, они извршују законе, управљају земљом; старају се да је земља безбедна, да је напредна сваки напредком. Они или именују и остале државне часице, чиновнике или их владалац именује оне које му они препоруче. Као људи што извршују законе, у њиховим је рукама и снага и сила, којом могу свакога да принуде, да изврши закон, којом могу кад наиђу на отпор, да га сврхају и свладају. По данашњем смислу речи зову се чланови владе министри а цела влада министарство.

Одношај владе напрема владаноцу и напрема земљи разликује се по државном облику. У неограниченим монархијама зависи влада ли од самог владаноца. Он наименује чланове владе по својој вољи и буди и они су за сваки свој поступае одговорни само њему.

Али то је сасвим другачије у уставним представничким монархијама. Истина да и ту износи министарство закон у виду законских предлога по владаноцем одобрењу пред земаљски сабор, али тај сабор има права да прими те предлоге, да их преиначи на и да их сасвим одбаци. Истина да онај закон кога сабор утврди тек онда постаје правим законом кад га владалац потврди, али владалац не може сам од себе и од своје воље, или само помоћу своје владе да доноси законе. У сабору доноси законе већина посланика. Сви они који у сабору и у земљи желе и хоће једно исто, зберу се уједно у странку. У уставној земљи имаде увек више странака. Она странка што је у већини, та управо и ствара законе.

(Продужиће се.)

ОВОГОДИШЊЕ ПРОЉЕЋЕ И КАЛАМЉЕЊЕ ВОЂАКА.

Већ одавна, како слушамо старе људе приповедати, неје се тако лепо и пријатно прољеће указивало, као управо ево ове године. Благи дани и пријатно про-

љеће измамљују многога из себе, да се прошеће у слободној божијој природи, те наужије свежа ваздуха и забави за који часак. Незнам додуше, каколи ће на даље бити; јер смо још истом на почетку марта; па стога било време како му драго лепо и угодно, не сам ипак сталан да је већ прољеће већ наступило. Та колико пута се већ неје догодило, да је и у истом априлу скроз мрзло и хладно време уз снег и смрзавицу; па чак у мају и средини или при крају удри мраз и смрзав те виногради прозебоше и остало пострада; не сам рад да будем пророком на овогодишњој пролетној будућности, него ћу само рећи: Сачувај нас господи од тога свега; већ и онако доста пострадамо и патимо нужду због прошле зле и неплодне године, с' које нас страх хвата унапред. Позебине на виноградима и осталим усевима неопажамо до сада иза ове меке зиме, само незнамо, како ћемо се још протурати кроз претеће опасности, које могу изненада у најлепшем цвету природе у прољетно доба ударити, те сву красну и лепо наду у један часак уништити. То само мимогред припомисмо, пошто нас изненађује ово дивно и рано прољетно време. —

Наша је намера међутим о сасвим другим предмету говорити, који да како с пређашњим у уском савезу стоји, а то је оплемењивање и изгајање воћа упрољеће. —

Нема сумње, да би у нашим пределима пет пута толико воћа могло бити, колико га нажалост има, кад би се наши економи освртали на знамениту ону хасну, што се од воћа добити може, опажамо, да су се исти наши ђедови много више бринули за воћарство, не жели ми дан данас. Колико ли нема воћњака властелинских и сељачки данас, који су сасвим запуштени, било у цјелину остављени или уништени, посечени и искрчени у какву ораницу или у што друго претворени. Па ако где и има воћњака, какви су? Ево само мале слике: воће су извидане, зарасле машином, кржљаве, запуштене, те по највише неплодне. Нитко се својски и честито не брине за узгој воћака, а ипак људи радо једу воће, радо би имали шљива, које су не само здраво и течно јело, већ и леп новац пружају у јесен, кад се на вагане могу продати, особито кад се траже за печење шљивовице. Кад сусед има на дрвету лених јабука, слатки крушака, или румени трешања, сваки се весело на дрвеће огледава, руком за њ маша, да их окуси. Често се догађа, да се ноћу читава дрва оберу и воће однесе. Наш сељак нит' недржи крађу воћа за грех, јер вели да воћно дрво само о себи плоди, а газду нити муке ни труда не стоји. —

Али за чудо је ипак, зашто се ретко ко стара, да си воћа засади и воћњак уреди, премда би сваки, особито сељак, који има доста земље, воћњак имати могао. Немогу стога опростити немарности и нехајству некојих сељака, који кад су се једном у прољеће делили оплеменци воћни из воћњака у замјену за

дивљаке, ипак несу тели у речени воћњак усадити дивљаке, у које им се је нудило за награду по један и више оплемењака. — Судите, шта је у томе прави разлог. Ја држим да је немарност и лењост, што простим нашим човеком тако страшно владају. Та управо морали би смо самом својом руком нашим ратарима воће засађивати, ако смо ради да га имају. Но незнам опет, ко би имао око узгоја посађени воћњака настојавати? Ја ово говорим из искуства, бавећи се међ простим нашим народом по селима; а то је управо и главни разлог, зашто су нам многи каламњаци по селима у таковом реду. Чуо сам доста пута и ове године већ, кад се је спомињало о огради и засађивању дивљака у каламњаку или се тражили потребни тежаци за радњу: „Мени нетреба воћа, ја га немарим јести, имам доста воћака, а и оно ми погибље, туђа марва ми га затире или свињи су ми каламад изеварили и т. д. Ту ће се онда омладина школска већбати у каламњењу и гојитби воћа?! Е нек се учи и већба како јој ваља ја нећу нити плотове градити, нити дивљаке засађивати, а још мање на заповед у каламњаку шта копати или радити.“ Док је тако, ту заиста нема никаква изгледа о напредку и подигнућу воћарства. —

Тек касно у прољеће месеца априла засађују се у многим каламњацима дивљаке, те се онда каламе, где би требало већ у јесени дивљаке за будуће прољетно каламњење засађивати. То тако за то бива, јер треба наш народ снубити на то, као стидљиву девојку, да се уда. У колико наш прости народ уважава каламке, види се најбоље од туда, што се уз сву могућу забрану по ноћи пасе по воћњаку, где има млади и њежни каламака, а сада ћемо ваљдајасно поњати, зашто су људи такве багре против ограда воћњака.

У неокопаном воћњаку расте лепа трава за папу, онда докучићемо и то, зашто неје потребно каламњак окопати. —

То су онда главни узроци, ради који наши воћњаци назадују, те се утамањују и пропадају а воћарство у опште у народу никаква развитка нема. Прољеће настаје и каламњење воћа ће се већ предузимати; било би с тога врло потребно да се око ове важне природне радње за опште добро и благостање знаменито и својски узнастоји. Они пак, који веле, да немаре воћа јести и да несу љубитељи, нек допусте доброхотно, — да их бар будући нараштај не осуди због њихова неразборита поступка. —

У Вуковару на пачисту недељу 1873.

Милан П. Јовановић.

НАШИ ПРИЈАТЕЉИ И ДОБРОТВОРИ.

II.

(Продужење.)

Да погледамо сада ертину са које друге стране. Знамо да је она животиња управо подземна, ал треба и то да се знаде, е је ертина и ваљан неимар,

који себи згодне куле и палате гради. Да видимо. Сваки од нас познаје оне мале хумке, што их кртина по лединама и баштама уздигне, ал то нису њезини двори. Двор јој је под каквим грмом, насипом или под жбуном прикривен, споља личи на округло омален брежуљчић, дочим је унутра простран. Изнутра са свим другчије изгледа тај дворац. Пре свега има одмах испод брежуљка тако звана „кула“, око које воде два повелика ходника. Ти су ходници међу собом у свежи са више путања, а у кулу води пут само из горњег од споменутих ходника. Кртина дакле може по вољи и Ђефу да се спушта куд хоће, а да би све те шупљине биле згодне, кртина се служи својим крзном, т. ј. кртина својим леђима или крзном утапка дуварове својих просторија да буду чврсти и сјајни. — Осим овога дворца има кртина још други одаја за своју штенад; па да би младе кртине што боље се осећале у тим одајама, матора кртина нанесе сламе, суве траве зелена лишћа и меканог корења. И у те одаје а тако исто и у дворац воде са сви страна многи укрштани путеви, које кртина непрестано гради, да би се што брже и лакше дому приближила. — Ето у тим и таким одајама станује кртина, па се одатле креће тражећи свој пљен, а све испод земље ријући. Може бити да ће когод запитати како може кртина испод земље тако вешто да пролази, и како је то да се ретко виђа угаљана кожа на њојзи? Ево како. Њезино је крзно мекано као свида и сјаји се, а длаке су у томе крзну заиста чудновате. Свака длака није подједнако дебела: свака је длачица с почетка при кожи танка и нежна. За тим је горе мало дебља, опет отања, опет одебља и то све тако наизменце иде танкоћа и дебљина длаке докле год је длака дугачка. То да је длака у кртине такова, врло је важно за њу; јер се длака такова може да превија, посувраћа и свакојако приљуби, те због тога може кртина без да је што уздржи под земљом непрестано даље да тумара, а и блато од влажне земље не може о таку длаку да се обеси, те је и у томе лакши посао кртини, а уједно се сада види, зашто је кртина, кад се над земљом нађе увек чистена. Ал није кртина чиста само с тога, што је крзно њезино већ од природе поштеђено од прљежи; кртина и хоће да буде чиста; ваља је само погледати како по некад својски стреса са себе прашину и други прљез, баш као какав медвед или рутав пас.

Кртина тражећи под земљом хране себи, хоће често да изрије својом шапом и њушком повелике хумке, кућице, због који ју вртари и бостанције не вољу и тамане. Но и те кућице могу у нечему ваљано да нас послуже. Кртина изрије лепу црницу, која је за цвеће и друге корисне биљке врло употребљива, те с тога би се та кртином изривена црна земља могла купити и у вртарству употребити, као што то чине већ поодавна практични инглески баштовани, који такоом земљом своје вртове поравњавају и много више

умеју да оцене радњу кртине, него што то код нас бива. А има и још други узрока поред наведених, зашто би ваљало кртину што већма штедити, а то је што кртина већ има од природе своје крвнике и злотворе, који је упропашћују као што су твор, ласица, јеж, куна, лија и различите дневне и ноћне грабљивице. Овима се придружи понекада краката рода, која ју немилосно набоде и са собом кроз ваздушне путеве до гњезда и родића својих однесе.

Кртина је доста распрострањена по свету, има је у прекоморским државама у Америци, у њезиним хладнијим и топлијим пределима, само што је крзно тих кртина још сјајније и шареније. Најлепша је кртина јужно-американска златна кртина без репа, ал са зеленом златним длакама. —

Ја се надам, лепа девојко и брижљиви баштоване, да после овог кратког нацрта о животу кртине не ћу имати више прилике да чујем, како бацате анатеме на ову заиста корисну животињу. Сад пак само још нешто. Кртина је подземна животиња; она је прави м р а ч њ а к. Ал шта мислиш, драги читаоче, колика је разлика између мрачњака што их је природа произвела и оних — наших мрачњака?!

Израдио :

А. В. Поповић.

БЕЛЕШКЕ О СВАЧЕМУ.

20. **Летња ротквица и со.** Да ова ротквица у свакој земљи рађа ваљано, која као што вртари најбоље знају у некој земљи неће да роди, ма како да се ко мучи око ње, препоручују вешти вртари, да се са семеном помеша мало обичне соли, па тако и посеје; или да се у сваку рупу тури на дно соли колико се међу два прста ухвати, и на њу стави семе па затрпа. Тако роди ова ротквица сила боље и буде силно куснија.

21. **Кељ и његов црв.** Погани црв онај, што поједе кељ одмах у расаду, те тим велику штету вртарима начини, истреби се, кад се кељ залије водом од алоје, (1. џ. алоја на 60 ока воде) овом се водом залије кељ осам дана после расада први пут, други пут кад буде са шаке, а трећи пут кад буде са две шаке висок. Ово је и од вапица лек најбољи. Алој најбоље се раскува у врелој води.

22. **Најкрупнија рибизла** добије се кад се одбере лоза од најкрупније; кад се та не остави дуже него шест година јер после шесте године бива род све ситнији. Рибизла не подноси врло дебелу масну земљу; боље и крупнија роди у мршавај. Неваља да стоји чокоће врло на близу. Ако је много лозе ваља неке посећи и разређити. Земљу око рибизла ваља окопавати, лети кад је јака суша заливати, а под зиму чокоће загнути.

23. **Против вилине косице** што се указује међ дтелином, граом, ланом и другим растињама па их обавије својим концима и угуши им растење, препро-

љеће измамљују многога из себе, да се прошеће у слободној божијој природи, те наужије свежа ваздуха и забави за који часак. Незнам додуше, каколи ће на даље бити; јер смо још истом на почетку марта; па стога било време како му драго лепо и угодно, не сам ипак сталан да је већ прољеће већ наступило. Та колико пута се већ неје догодило, да је и у истом априлу скроз мрзло и хладно време уз снег и смрзавицу; па чак у мају и средини или при крају удри мраз и смрзав те виногради прозебоше и остало пострада; не сам рад да будем пророком на овогодишњој пролетној будућности, него ћу само рећи: Сачувај нас господи од тога свега; већ и онако доста пострадамо и патимо нужду због прошле зле и неплодне године, с' које нас страх хвата унапред. Позебине на виноградима и осталим усевима неопажамо до сада иза ове меке зиме, само незнамо, како ћемо се јошт протурати кроз претеће опасности, које могу изненада у најлепшем цвету природе у пролетно доба ударити, те сву красну и лепу наду у један часак уништити. То само мимогред припоме- нусмо, пошто нас изненађује ово дивно и рано пролетно време. —

Наша је намера међутим о сасвим другим предмету говорити, који да како с пређашњим у уском савезу стоји, а то је оплемењивање и изгајање воћа упролеће. —

Нема сумње, да би у нашим пределима пет пута толико воћа могло бити, колико га нажалост има, кад би се наши економски освртали на знамениту ону хасну, што се од воћа добити може, опажамо, да су се исти наши ђедови много више бринули за воћарство, не жели ми дан данас. Колико ли нема воћњака властелинских и сељачки данас, који су сасвим запуштени, било у цјелину остављени или уништени, посечени и искрчени у какву ораницу или у што друго претворени, Па ако где и има воћњака, какви су? Ево само мале слике: воћке су извидане, зарасле машином, кржљаве, запуштене, те по највише неплодне. Нитко се својски и честито не брине за узгој воћака, а ипак људи радо једу воће, радо би имали шљива, које су не само здраво и течно јело, већ и леп новац пружају у јесен, кад се на вагане могу продати, особито кад се траже за печење шљивовице. Кад сусед има на дрвету лених јабука, слатки крушака, или румени трешања, сваки се весело на дрвеће огледава, руком за њ маша, да их окуси. Често се догађа, да се ноћу читава дрва оберу и воће однесе. Наш сељак нит' недржи крађу воћа за грех, јер вели да воћно дрво само о себи плоди, а газду нити муге ни труда не стоји. —

Али за чудо је ипак, зашто се ретко ко стара, да си воћа засади и воћњак уреди, премда би сваки, особито сељак, који има доста земље, воћњак имати могао. Немогу стога опростити немарности и нехајству некојих сељака, који кад су се једном у пролеће делили оплеменци воћни из воћњака у замјену за

дивљаке, ипак несу тели у речени воћњак усадити дивљаке, у које им се је нудило за награду по један и више оплемењака. — Судите, шта је у томе прави разлог. Ја држим да је немарност и лењост, што простим нашим човеком тако страшно владају. Та управо морали би смо самом својом руком нашим ратарима воће засађивати, ако смо ради да га имају. Но незнам опет, ко би имао око узгоја посађени воћњака настојавати? Ја ово говорим из искуства, бавећи се међ простим нашим народом по селима; а то је управо и главни разлог, зашто су нам многи каламњаци по селима у таквом реду. Чуо сам доста пута и ове године већ, кад се је спомињало о огради и засађивању дивљака у каламњаку или се тражили потребни тежаци за радњу: „Мени нетреба воћа, ја га немарим јести, имам доста воћака, а и оно ми погибље, туђа марва ми га затире или свињи су ми каламад изгварили и т. д. Ту ће се онда омладина школска већбати у каламљењу и гојитби воћа? Е нек се учи и већба како јој ваља ја нећу нити плотове градити, нити дивљаке засађивати, а јошт мање на заповед у каламњаку шта копати или радити.“ Док је тако, ту заиста нема никаква изгледа о напредку и подигнућу воћарства. —

Тек касно у прољеће месеца априла засађују се у многим каламњацима дивљаке, те се онда каламе, где би требало већ у јесени дивљаке за будуће пролетно каламљење засађивати. То тако за то бива, јер треба наш народ снубити на то, као стидљиву девојку, да се уда. У колико наш прости народ уважава каламке, види се најбоље од туда, што се уз сву могућу забрану по ноћи пасе по воћњаку, где има млади и њезни каламака, а сада ћемо ваљдајасно поћати, зашто су људи такве багре против ограда воћњака.

У неокопаном воћњаку расте лепа трава за пашу, онда догучићемо и то, зашто неје потребно каламњак окопати. —

То су онда главни узроци, ради који наши воћњаци назадују, те се утамањују и пропадају а воћарство у опште у народу никаква развитка нема. Прољеће настаје и каламљење воћа ће се већ предузимати; било би с тога врло потребно да се око ове важне природне радње за опште добро и благостање знаменито и својски узнастоји. Они пак, који веле, да немаре воћа јести и да несу љубитељи, нек допусте доброхотно, — да их бар будући нараштај не осуди због њихова неразборита поступка. —

У Вуковару на пачисту недељу 1873.

Милан П. Јовановић.

НАШИ ПРИЈАТЕЉИ И ДОБРОТВОРИ.

II.

(Продужење.)

Да посмотримо сада кртину са које друге стране. Знамо да је она животиња управо подземна, ал треба и то да се знаде, е је кртина и ваљан немар,

који себи згодне куле и палате гради. Да видимо. Сваки од нас познаје оне мале хумке, што их кртина по лединама и баштама уздигне, ал то нису њезини двори. Двор јој је под каквим грмом, насипом или под жбуном прикривен, споља личи на округло мамен брестуљчић, дочим је унутра простран. Изнутра са свим другачије изгледа тај дворац. Пре свега има одмах испод брестуљка тако звана „була“, око које воде два повелика ходника. Ти су ходници међу собом у свези са више путања, а у кулу води пут само из горњег од споменутих ходника. Кртина дакле може по вољи и ђефу да се спушта куд хоће, а да би све те шупљине биле згодне, кртина се служи својим крзном, т. ј. кртина својим леђима или крзном утапа дуварове својих просторија да буду чврсти и сјајни. — Осим овога дворца има кртина још други одаја за своју штенад; па да би младе кртине што боље се осећале у тим одајама, матора кртина нанесе сламе, суве траве зелена лишћа и меканог корења. И у те одаје а тако исто и у дворац воде са сви страна многи укрштани путеви, које кртина непрестано гради, да би се што брже и лакше дому приближила. — Ето у тим и таким одајама станује кртина, па се одатле креће тражећи свој пљен, а све испод земље ријући. Може бити да ће когод запитати како може кртина испод земље тако вешто да пролази, и како је то да се ретко виђа укаљана кожа на њојзи? Ево како. Њезино је крзно мекано као свила и сјаји се, а длаке су у томе крзну заиста чудновате. Свака длака није подједнако дебела: свака је длачица с почетка при кожи танка и нежна. За тим је горе мало дебља, опет отања, опет одебља и то све тако наизменце иде танкоћа и дебљина длаке докле год је длака дугачка. То да је длака у кртине таква, врло је важно за њу; јер се длака таква може да преврћа, посувраћа и свакојако приљуби, те због тога може кртина без да је што уздржи под земљом непрестано даље да тумара, а и блато од влажне земље не може о таку длаку да се обеси, те је и у томе лакши посао кртине, а уједно се сада види, зашто је кртина, кад се над земљом нађе увек чиста. Ал није кртина чиста само с тога, што је крзно њезино већ од природе поштеђено од прљези; кртина и хоће да буде чиста; ваља је само погледати како по некад својски стреса са себе прашину и други прљез, баш као какав медвед или рутав пас.

Кртина тражећи под земљом хране себи, хоће често да изрије својом шапом и њушком повелике хумке, кућице, због који ју вртари и бостанције не вољу и тамане. Но и те кућице могу у нечему ваљано да нас послуже. Кртина изрије лепу црницу, која је за цвеће и друге корисне биљке врло употребљива, те с тога би се та кртином изривена црна земља могла купити и у вртарству употребити, као што то чине већ поодавна прагични инглески баштовани, који таквом земљом своје вртове поравњавају и много више

умеју да оцене радњу кртине, него што то код нас бива. А има и још други узрока поред наведених, зашто би ваљало кртину што већма штедити, а то је што кртина већ има од природе своје крвнике и злотворе, који је упропашћују као што су твор, ласица, јез, куна, лија и различите дневне и ноћне грабљивице. Овима се придружи понекада краката рода, која ју немилосно набоде и са собом кроз ваздушне путеве до гвезда и родића својих однесе.

Кртина је доста распрострањена по свету, има је у прекоморским државама у Америци, у њезиним хладнијим и топлијим пределима, само што је крзно тих кртина још сјајније и шареније. Најлепша је кртина јужно-американска златна кртина без репа, ал са зеленом златним длакама. —

Ја се надам, лена девојко и брижљиви баштоване, да после овог кратког нацрта о животу кртине не ћу имати више прилике да чујем, како бацате анатеме на ову заиста корисну животињу. Сад пак само још нешто. Кртина је подземна животиња; она је прави мр а ч њ а к. Ал шта мислиш, драги читаоче, колика је разлика између мр а ч њ а к а што их је природа произвела и оних — наших мр а ч њ а к а?! —

Израдио:

А. В. Поповић.

БЕЛЕШКЕ О СВАЧЕМУ.

20. Летња ротквица и со. Да ова ротквица у свакој земљи рађа ваљано, која као што вртари најбоље знају у некој земљи неће да роди, ма како да се ко мучи око ње, препоручују вешти вртари, да се са семеном помеша мало обичне соли, па тако и посеје; или да се у сваку рупу тури на дно соли колико се међу два прста ухвати, и на њу стави семе па затрпа. Тако роди ова ротквица сила боље и буде силно куснија.

21. Кељ и његов црв. Погани црв онај, што поједе кељ одмах у расаду, те тим велику штету вртарима начини, истреби се, кад се кељ залије водом од алоје, (1. џ. алоја на 60 ока воде) овом се водом залије кељ осам дана после расада први пут, други пут кад буде са шаке, а трећи пут кад буде са две шаке висок. Ово је и од вашица лек најбољи. Алој најбоље се раскува у врелој води.

22. Најкрупнија рибизла добије се кад се одбере лоза од најкрупније; кад се та не остави дуже него шест година јер после шесте године бива род све ситнији. Рибизла не подноси врло дебелу масну земљу; боље и крупнија роди у мршавој. Неваља да стоји чокоће врло на близу. Ако је много лозе ваља неке посећи и разређити. Земљу око рибизла ваља окопавати, лети кад је јака суша заливати, а под зиму чокоће загнути.

23. Против вилине косице што се указује међ дотелином, граом, ланом и другим растињама па их обавије својим концима и угуши им растење, препро-

ручује Др. Радић у „Тежаку“ ово поуздано средство: На 10 ова воде узми 1 оку зелене галице (витриола из дућана,) баца га у воду, добро измешај, да се галица сасвим истопи и том водом поспи она места, где је вилина косица обрасла. За неколико сахата видећеш саме танке иструле кончиће, који немају више никакве снаге. Та места прекопај ашовом и засеј новим семеном. На пескуши је вилина косица жута, а на иловачи је зелена, ту јој боље прија и ту ће требати више галице.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

— У Н. Саду 8 марта. Прошле недеље беше право пролетно време. У петак имадосмо лепу кишу пролетницу. Ноћни мразеви су изостали. У природи тера све бујно. Пољски послови напредују, по виноградма је почео рад, јер су ветрови часом сасушили влагу. По извештајима судећи стоје усеви свуда врло добро. У целој земљи очекују богату жетву у шеници и репици. Вода у Дунаву једнако долази. Мост нам је ономад неком лађом општећен али је већ и оправљен.

Пештански вапаш. Са пештанским вапашом, што је ове недеље отпочео, задовољни су горе. Промет у мануфактурској роби је умерен, илаћања трговачка иду добро. Од земаљских производа пролазе добро мед, восак, стреш, детелино семе, пекмоз. Нису задовољни са тргом у вуни и у сировим кожама.

Житна радња: На изванским пијацама траје добра воља у радњи. Цене скачу. У Енглеској је чврста воља, цене старе. У Немачкој су цене према предпрошлој недељи скочиле. У Холанду скаче жито а раж пада. У Паризу пада цена брашна.

На пештанској пијаци било је прошле недеље више робе те се претеране цене немогоше одржати. Путови су се поправили а економи су се пожурили да продаду што су сачували овом добром ценом. У почетку прошле недеље куповали су млинови живо пшеницу те су цене опет скочиле са 5 — 10 нов. Пшенице је прометнуто до 100,000 цената. ^{3/15} Марта бележисмо ове цене: 86 *fl.* 7 фор. 90 нов. — 8 фор. 85 *fl.* 7 фор. 80 — 90 нов., 84 *fl.* 7 ф. 70 — 80 н. 83 ф. 7 фор. 55. — 65. н. 82 *fl.* 7, ф. 40 — 55 н. 81 *fl.* 7 ф. 25 — 40 нов. Све по полценти и за готово. Узанс-шеница за на пролеће била је почетком недеље 7 ф. 60 н. а остало је концем недеље на 7 ф. 45. нов. у нов 7. 50 у роб. У новој узансшеници за Септ. — Окт. мали промет ценом од 5 ф. 67. нов. у нов. а 5 ф. 69 н. у роб. — Раж слабо иде по 4. ф. 25 — 30 н. по 80 *fl.* Узансраж остала 4 ф. 30 — 32^{1/2} н. Јечам је добро пролазио, прометнуто је до 15,000 меца за млату и храну. Као цене бележисмо, Јечам за млату 3 ф. 5. — 20 н. јечам за храну 2 ф. 85 — 90 нов. по 72 *fl.* 3 о б налази лако купаца по 1 ф. 65 — 75 н. по 50 *fl.* али је изглед да ће јако скакати. Кукур уз је скочио са 5 н. Банатски је по 3 ф. 55 — 60 н. Пештански 3. ф. 50 — 55 н. Закључено је до 80,000 за пролеће по 3. 65 — 66 н.

Радња са свињама: Промет се ограничио на обичну потребу. У Штајнбруку су се послови брзо обављали јер су се трговци спремали за великоварадски вапаш. Велико варадски вапаш оставили су овога пута најзнатнији трговци и гојачи врло незадовољни, прво што је са 3 дана ранији но обично, почео а друго што је мање на њ дотерано но што је тражено. Хрђаво урањени годишњаци плаћани су по 30 — 35 ф. а бољи што су од 1 — 1^{1/2} године по 50 — 55 ф. фор. Мезехеђешки спалдук добио је за 1006 добро урањених годишњака 53 фор. по пару на пустари и тако је постигао нечувену цену. Штајнбрушке цене: Угарске и Србијанске од 280 — 340 *fl.* 29^{1/2} — 31 н, штакле 28^{1/2} — 29 н. експорт 31. н. (Све по 800 *fl.* на живот и 4%) Дотерано: из дољне Угарске 6110 к. из Ердеља 120 к. из Србије 1670 к. из Влашке 520 к. са села 80 к. угар.

жељезницом 1100 к. свега дотерано 9600 к. О терано: у горњу Угарску 210 к. у Беч 3470 к. у Праг 930 к. преко Одерберга 960 к. преко Боденбаха 950 к. за Будим-Пешту 2160 к. транзитом 590 к. свега 9270 к. остало је на пијаци 51,970 к. од тих 18,010 к. у акционим оборима.

Радња с разним производима. Маст по 32 — 33 фор. Сланина 29^{1/2} ф: свој 20^{1/2} ф. Шљиве скачу. Продато 3000 центи босанске у бурадма по 12 — 12^{1/2} ф. у врећама по 11 ф. Лошцији мед по 18 — 18^{1/2} ф. за бољи ишту и 20 ф. Восак иде по 83^{1/2} — 84 ф. За пекмез се чисто отимају али га слабо има добар иде по 15 — 16^{1/2} ф. Старог трогодишњег прометнуто 60 центи по 8 ф. Наприка 31 — 34 ф. турска по 29^{1/2} У сировим кожама је радња врло хрђава.

ПОДЛИСТАК.

Има негде... *)

Има негде српске земље,
Ту су људи, — нису сведи —
Нису сведи — ал су људи...
Једна им им је света вера,
Што и' ближе Богу пење,
Вера им је чиста душа,
Чиста љубав и поштење
Држава је крпка, јака,
У њој не ма себичњака, —
Нема много, — а то мало,
Што и' врашки ланци стисли,
Разбију се о врлину,
Јер већина врло мисли,
На престолу, кој' се није
Подигао у висину,
Већ на земљи, де је јаче,
Де је јаче и сталније,
У средини међ народом
Пустио је чврсто корен,
Ка од бога да је створен —
На престолу владар седи,
Изабран је једногласно
Да довека срећно влада, —
Али владар није грешан,
Он је анђо, — зове с' правда.

На како је народ срећан!
Ту не проси нико ништа
Што је чије то се даде
Са правдиног светилишта.
Ко лењује тај гладује,
Па од глади, презрен, скапа,
А ког' немоћ једном свлада
Тај од општег живи рада,
А ком' није мрско дело
Тај подиже ведро чело
Бере плоде радње своје,
Што заради његово је.

Ту се незна шта ј' слобода,
Јер се не зна ни роб шта је,
Свако ј' чувар обште среће,
Најмљенога не познаје.
Ту с' не дају ником венци,
Свако ј' дужан честит бити,

А што није злочест, подао,
Зато с' не сме поносити.

Ту су старци учители,
Ал у сваком срце ј' младо
Ту су млади ученици,
Јера свако учи радо.
Ту су стари, ту су млади,
Једна браћа, равни људи,
Јер се свако за свакога,
За напредак општи труди.

Фала богу, код све туге,
Кад још таке земље има,
Таке земље, земље српске,
Што је понос Србма свима.

Ох, како је српска мајка
Овде дична, овде врла!
Ох, како је стара жеља
Њилим среће разастрла.
Па по њему Српчад млада
Играју се у слободи —
Свако ти је ведро, смело,
Што с' у овој земљи роди.
Ох, како је српска мома
Овде чиста, овде мила,
Како ј' верно српска љуба
Српског војна загрлила.

Овде нема љути гуја,
Да те гризе, да те трује,
Што је врло то је свето,
А што ј' свето то сештује,
Ту је срећа она права,
Сам ју Србин себи кује,
А благослов ту је божи,
Јер га народ заслужује.

Њива ј' златна, лоза родна,
По лугови тице поје:
Ај, уживај, драги брате,
Што год видиш све је твоје!
Над народом не ма звера,
Нит у њему лицемера,
Нит ко вара нити лаже,

*) Из књиге: Све дојакошње песме Змај Јована Јовановића књига I оригиналне. Издао српска народ. задружна штампа-рија у Н. Саду. Стоји 80 новч. —

Јер му овде не помаже!
Слободни су сви што греду,
Робови се презиреду,

„Ох, песичке, бог те видео,
Камо земље те?“

Камо угла, камо кута,
Де та срећа зре?“
Ако ј' није бог створио
Моја песма сме.

Јован Јовановић.

КАО ШТО ЧЕСТО БИВА.

ПРИПОВЕТКА ИЗ СРПСКОГ ЖИВОТА.

од С. В. Поповића.

(Настављено.)

V.

Уз онај малени стол, уз кога је на молбу Јелкину седа госпођа Стана Пејићева да мало вечерају, добио је места и господар Лука Дабић баш до Јелке, и није пропустио да изјави ужурбаном господину Зуввићу, да је астал постављен само за троје, и да је место тесно, те је Зуввић нашав се тако у небраном грошћу, ретерирао с не малим једом, те се сад шеће по празној сали. „Луфтира“ се човек.

Најлепши део игре већ је да како прешао. Јелка се кледа, да она није никако уморна и премишљајући, шта јој је у кадрилима и котилону а нешто и при керу наказивао господар Лука, молила је тетку за допуштење, да сме пити бар чашу воде, кад јој већ није слободно узети „пехлу фроренеса“ или ладну лимунуду.

Тетка се даде умилостивити и господар Лука оде по дужности да донесе од посластичарке чашу ледене воде.

Време његова одласка употребила је Јелка, те разабра у шаптању од тетке Стане, да је Лука уважен трговац који ради са свачим, понавјеште с новцем, да има и лепу кућу, богато намештену, да има коње и каруце а што је најновије и најглавније, да му је пре неки дан умро богати стриц у Трсту, који није имао деце, па је све и сва оставио Луки Дабићу и да се већ поговара, да ће Лука да прода кућу и све што има у Б. па ће да иде у Трст или у Беч да тамо живи. Јелки је то било доста и сувише. Срце јој је живље закуцало при помислу на оно што јој је Лука говорио у игри. Тетка није ни слутила шта кини у њезиној нећаци. Она се бринула да ли је ко унео Макси воде уз постељу, чисто је стрепила, да ће се старац као редовно пробудити да гуцне коју кап — па ће тек онда осетити да му нема његове бабе дома. Чисто се већ кајала, што је дошла на бал, ал шта ће кад је морала заљубав великој девојци.

Вечера их прође у обичном разговору. Кад је госпођа Стана навалила да се иде кући, увиђао је и господар Лука Дабић да је време, ма да би Јелка још да остане само на „осми квадрил“, ал Дабићу је ишло у рачун да буде воља госпође Стане — јер кога је молити, није га срдити. Пејићкина су кола била одоцнила а Дабић је употребио ту прилику, дао је упрегнути у своје каруце и био је сретан, кад му

је госпођа Стана дозволила не само да их отпрати до куће, него да их сме у недељу и походити. —

Кад смо се ми вратили у салу свеће су већ биле догореле. По буџацама је дремао по неки брат што је повукао мало више него што је могао понети. По патосу лежали су дровци од балских хаљина, и по неко угажено цвеће. У гостионици је брујала циганска банда, пред њом су поскакивали неколико веселих балџија а сад већ и они изађоше на улицу да се с вигом и дреком поправе, до под прозоре својих љубазница да им праве јутрење „нохтмузике.“ Тако је био и прошао овогодишњи први српски бал у Б. (Наставиће се.)

РАЗНО.

Мађарски списатељ и новинар Мавро Јокаји радећи 27 г. на књижевности дао је публици своја дела и новине у 652,100 комада. Публика је платила за ове списе 1,523,650 фор. Од тих новаца платио је Јокаји својим сурадницима 252,800 форината, својим пртачима и резачима 43.800 фор. за своје шаљиве новине „Иштекеш“ за жиг и поштарину платио је 72,000 фор. За политичке новине „Хон“ 146,000 фор. Он сам је добио као списатељ у име свога труда 246,200 фор. Остали 748,950 фор. потрошено је на штампу, хартију, на издаваче и књижарске и скупитељске рабате.

Колаза псе. Неки промућурни немац изумео је кола, која ће на гвозденим шинама — вашке вући, у место коња. У така кола могу сести 12 особа а вашке се неће напред упрезати него ће бити под колима „потпрегнуте“. Веле да је 6 снажних паса довољно, да кола крену и вуку.

И у морској води нашло се злата ал тако мало да ће се тешко наћи какво друштво да га у велико испира јер у 20 ц. морске воде једва има један гран чиста злата.

Пешта Будим су у великој неприлици што немају довољно леда. Варош Пешта довози за своју велику кланицу лед жељезницом чак из Чешке, Тиролске и Карпатских језера.

Силян миш се појавио у средњо солночкој жупанији и тако љуто накотио, да је потро све усевено неколико миља надалеко!

У Америци постоји друштво женскиња којима је задатак да ником пре венчања не даду пољупца. То друштво што је у првом заносу бројало хиљадама чланова, спало је сада на 3. словом три члана! Остали су се сви одали староме греху и певају по познатој арији: „И кад љуби — добро љуби!“

Барон Бежан један од ређих мађарских родољуба оставио је и српској цркви у Сечују 1000 фор.

Русија оружја и оправља у тишини своје градове. Кронштат се раширује. Пред градићем цара Павла I. диже се нова батерија са 6 оклопних кула и на то је утрошено 3 милиона рубаља. У Севастопољу се шири и дуби лука, да могу у њу пристати велики морски бродови што се граде у Николајеву. Улазак у то пристаниште такођер се утврђује. Споро напредује утврђивање Кијева, требаће времена док се подигну околни градићи. Брже иду послови у Керчу. Где се жељезнице укрштају дижу се уставе и јаки градићи.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

У Загребу је умро Максo Прица предстојник одељења правосуђа у земаљској влади. Покојник је био родом Србин. Био је најбољи јуриста у целој земљи и једнако су га поштовале све странке ради његовог огромног знања и неоскаљаног карактера.

Посланици далматинског сабора протестују против гласања њихових изасланика у бечком рајхсрату, цела земља осуђује то гласање, јер је њиме окаљан поштен образ народа.

Угарским министром унутрашњих послова постао је гроф Г. Сапарија.

Митад паша чувен као звер са својих грозних дела у Бугарској, постао је у Цариграду министар правде. Благо правди!

Из Вршца нам јављају, да је тамо пре неки дан по налогу барона Мајтењија варошки капетан разрешио црквену општину, запечати орман врата и прозоре скупштинске дворане. Скупштина се мирно разишла. Црква није запечаћена и кажу да још стоји тамо где је и била.

Српска влада неће да плаћа порти данак јер вели нема новаца.

„Застава“ и „Народ“ јављају да је барон Мајтењија наименовао некога Косту Новаковића за ревизора рачуна наших црквених општина у Бачкој. По закону ревизор је тих рачуна административни одбор дијецезе.

„Браник“ нов политичан лист за кога смо јавили да ће излазити под уредништвом Стеве Каћанског и сарадњом Др. Милана Ђорђевића изишао је својом 1-вим и 2-им бројем у Београду цена му је 3 ф. на 3 месеца. —

Наполеон III. оставио је својој жени 1 милион и двеста хиљада ф. то му је све имање а сину је — оставио царску круну и престол т. ј. ако ухтеју французи. —

Г. Лаза Дунђерски познати српски родољуб и велики трговац из Сентомаша купио је велику гостионицу „код Царице Јелисавете“ у Н. Саду веле за 109.000 ф. Сво Српство у Новом Саду радује се овоме купу.

У Пешти се основало друштво за помаћаривање под именом „Мађарски савез“. Хетеји професор препарандије један од коловођа у том друштву издао је недавно једну књижицу под именом „Наша лозинка“ у којој онако по хусарски звећући сабљом и мамузама излаже своје назоре. Он вели „да Мађари ни из далека нису тако добро устројени као панслависте, јер су одвећ великодушни, они допуштају да се у њиховој рођеној земљи неки људи зову Румуни, Срби Словаци. У Мађарској нема друге народности осим мађарске. (Стари лудак Т а н ч и ћ иде још даље кад вели да је и Бог Мађар, да су Адам и Ева били Мађари, па кад их је Бог створио они од радости удри чардаш, да су се све звериње у рају од чуда упропастиле.) Ко не ће да је Мађар, тога треба силом помаћарити. За тај посао створени су хонвиди, ту се могу ти разни туђи људи како ваља батином и кундаком помаћарити. Мађарске рекруте треба све послати у редовну војску а оне „друге“ у хонвиде. Мађарске регemente треба смештати у крајеве у којима живе ти „туђинци“ Где год нема доста народних учитеља ту треба метнути у школе хонвидске капларе и стражмештере, да уче децу само мађарски. Треба подкупити све „туђе“ попове, знатне људе орденима и званцијма. Треба укупути таксу што се плаћа за помаћаривање имена. Ни један трговац, обртник и занатлија не сме имати дружчији него мађарски патис. Мађарске даме треба особито међу Словацима да оснивају ладилшита и дечије вртове у којима ће се маћарити словачка деца. Сваки жупан треба да наименује у својој жупанији једног комесара за помаћаривање. Народне људе и прваке треба купити новцем или ако то неће треба их протерати из земље. Тако ћемо за 20 г. помаћарити све „туђинце“ у нашој земљи“. — Занас су, то можемо слободно рећи, оваке људе делије доцкан урадиле, пробали су то они 1848 мало јачом силом али не рекоше ни евала а оста глава ћелава. За браћу Словаке могу бити још нешто и опасни али већ су и они на опрезу, те су чим се прочуло за то друштво основали: „Словачки савез“ да сузбију ту махниту радњу, што може да баца сву земљу у велику несрећу

У Црнојгори оснива се новчани завод са капиталом од 3 милиона рубаља, који ће се скупити на акције у Русији. Листу „Црногорцу“ забранила је Аустро-Угарска и Турска улазак у своје области, те ће лист престати и на место њега ће излазити други лист.

Владици Штросмајеру кад је недавно враћајућ се у Ђаково железничког влака ради морао да преноћи у Печују приредила је као што веле пештанске новине „честита и патриотска младеж“ печујска сјајну — мачију музику. Родољуба, научника и говорника Штросмајера кога слави и поштује Европа — тога не осрамоти разуздана мађарска бешарчад са печујске гимназије али обрука сама себе и даде себи жалосну сведоџбу, како нема најпростија појма о пристојности према страном, у тишини одмора ради, склонившем се путнику. А мађарског владика Ковача кад је оно и не имајући ни право на то дошао у загребачки сабор да руши народ не погледаше ни преким оком у Загребу!

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Сад је баш изишла из штампне књига:

НОВЕ МЕРЕ У АУСТРО-УГАРСКОЈ

НАПИСАО

МИТА ПЕТРОВИЋ,

ПРОФЕСОР УЧИТЕЉСКЕ ШКОЛЕ У СОМБОРУ.

Потписана књијара предајући ову књигу у руке читалачког света уверена је, да ће јој сваки читалац дати признање да је књијница вредна сваке куће. Књига је писана једнаким погледом како на школу, тако и на практичан живот; у њој ће наћи учитељ поуке за предавање подмлатку, а трговац, занатлија, орач и т. д. наћи ће у њој поуке за прелаз у нове околности, које ће наступити.

Садржина је богата, а све је тако у кратко речено, да ће читалац лако моћи прегледати сво дело и имати јасан појам о целоме. — Уз дело придодато је таблица, које показују, колико нове мере износе у старима, а колико опет чине старе у новима.

Ове су таблице тако тачно израђене, да се човек слободно у свакој прилици на њих поуздати може. — А потреба је њихова така, да ће их морати сваки радник имати уза се. — А да би ова књига у сваку кућу продрла, ставили смо јој цену само од 20 новч. На сваких 10 примерака дајемо 1 бесплатно. Наручбине неке се управо на нас управљају. — Књига ова као и остала наша издања, могу се по ту цену набавити и у књијари г. А. Хергера, Ф. Стиглера и код г. Ђ. Ратковића у Новом Саду, у књијари Шена у Сомбору, у књијари Манголда и Х. Шенка у В. Бечкереку, у књијари у књијари удове Вагнера у Вуковару, у књијари Т. Хенка у Беној Цркви и у књијари Стола у Вршцу, у српској главној књијари у Београду и у свима поткњијарама њезиним и у књијари В. Валожина у Београду као и код познатих родољуба.

У нашој књијари се добива и „Гласник српског ученог друштва“ књига XXXVI. цена 1 фор., са важним и занимљивим садржајем.

Даље: Песма Милетићу сложио Јосиф Це, за гласовир удесио и издао композитор. Цена 1 фор.

Књијара браће Јовановића
у Панчеву.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“. — УРЕДНИК: Стеван В. Поповић.

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1873